

pot haver estat el punt de partida.³ En tot cas *SERVIRE* fou derivat de *SERVUS* pel llatí.

Pel que fa a les formes catalanes, des d'antic es distribuïen entre els dos tipus *servo*, i *serv* amb apòcope, d'on després *serf* o *sér*. Aquella era tan antiga i tan genuïna com aquesta, d'acord com està amb el tractament de *cervo*, *salvo* i els altres semblants estudiats en *LleuresC*, p. 200

La grafia antiga en què es troba aquella variant fou generalment *servu*, en singular, però en nombre plural *servos* o *servus*: «Dementre lo catiu --- deja re de la reencó --- Senyoria de Tortosa no pot destrènyer --- los dits catius o *servus* que facen re per ells, dementre que re degen al senyor per raó de la franquea que ls dóna, e açò entenem, com lo *servu* llaguia la paga per pobrea ---», «los Saygs --- sien francs e no *servus*», «jueu ne sarraí no aja *servu* crestià», *CostTort* (Ol, 65, 26, 56, i encara 58) «Yo FDespí, humil *servu* e escrivà» a. 1304 (*BABL* II, 313); «Abdala, que vol dir *servu* de Déu» a. 1308 (*BABL* III, 344) Que no és modernització ho proven, amb llur metre, bastants versos antics, entre ells en Llull («hom qui és *servu* de peccat», Ross, *O en vers*, 215); i l'*InuLC* en cita altres tres testimonis medievals, on el vers exigeix un bisíl·lab

En efecte no és forma rara en Llull: «seràs *servu* e catiu de perdurables treballs», *Doctrina Pu* (Gili, p. 21, i de nou *servu*, pp. 52, 154) En plural *servos* «Jueus --- car són en error, e car tractaren la passió del Fill de Déu, per assò los ha Déu punits a ésser *servos* de totes gents, e són los pus avilats», *ibid* (p. 172, § 69.7) Tanmateix també es troba *servus* (sigui forma primitiva o analògica del singular), com ja hem vist en els *CostTort*, i en «Alexandre bisbe, *servu* dels *servus* de Déu --- d'escomunicació de nathema estrangatz ---», fi S. XIII (MiretS, *TempIH*, 340-41; sembla el mateix text p. p. *BABL* VII, 39, amb aquell començament)

Al costat del tipus *servu*, -vo, també es troba, però, des del S. XIII, el tipus apocopat *serv*. «per què est *serv* e catiu del pecat d'avarícia», Llull (*Blanq* I, 103 28), que sembla la bona grafia i la que s'havia d'imprimir en un doc. de 1285-91 «humil *servu* uostre» (*BABL* VII, 276); també *serv* algun cop en la *Do Pu* (Gili, p. 43.18, 43.19). Força sovint això apareix més apocopat, com a *sér*. Forma que pot haver nascut per fon sintàctica en *ser(v) de ---*: «Aquell està bo servidor / qui s fa *ser* de bona amor», Llull (*NCl* III, 41 17, a 1285), on el metre no assegura menys aquesta forma monosíl·laba que la bisíl·laba en el citat abans, *lo ser de Déu*, *VidesR*, però no menys hi havia de contribuir el plural: per simplificació del grup triple *servs*, d'on «obligatz o *sers* de diables», *VidesR*, 2r2, *omes sers*, *alcuns dels sers*, *VidesR* (veg gloss, p. 194), i d'altres de *ser* de allí mateix (8v1, 50v2), i ja he citat *ser* en Cerverí, supra

En fi també acabà per haver-hi casos de normalització en el nombre singular. Per una banda, *ser* esdevé autònom i fins apareix en rima: «Erguyl fay de senyor - sotsmès e menys de *ser*, / <e> senyor de va-

lor - no l cossent ni l soffer», G. de Cervera (*Proverbis*, 1055a, ed. Llabrés 1086a); o bé converteix *serv* en *serf*: «Digues, home qui vas con a foll per amor, çtro a quant de temps seràs *serf*, e sotsmès a plorar e a sostenir treballs e languiments?», «con hom --- pert si mateix --- pert hom Déu, e hom és *serf* dels infinits turments eternals», Llull (*Amic e Amat*, *NCl* XIV, 62 27; *Merav* IV, 111; *Do Pu*, pp. 113, 147).

Serva, f, rar *Servatge* [S. XV, Masdovelles, *AlcM*]. *Servil*, pres del ll. *servilis* 'propri d'esclau' [*DTOL* 1647]; *servils* nom que aplicaren els catalans sans als partidaris de Fernando VII el Venut (1821, *DAG*); *servilisme* [NOLLER] (*servilitat* Lab. és rar); *servivol* *Servita* [fi S. XVIII]: «Frares, Pare Mesades *servita* --- dos mínims, un josepet etc», Maldà, *Coll B V*, 102; Belv.: format segons el model de *jesuita* sobre *Servo de Déu Asservir*, poc usat, imitat del fr. *asservir*

CPT: *Servomotor* o abreujat *servo* (*BDC* XII, 65). *Servofrè*

¹ *Rom* x, 264; XIX, 27-29 Amb l'errada explicació a base de *servent* «soudoyer»; i l'extravagant insinuació que potser havia estat creat en langue d'oïl, on es documentaria un poc abans que en llengua d'oc, però hi fou bastant rar (*Roman de Rou*); i, tant la forma *serventois* amb *en*, com el fet que derivi de *servent*, i no de *sergent*, que era el mot més general en francès, ja denuncien el manlleu occità. Igual que en les pedantesques recents teories sobre la procedència nòrdica (germànica) del mot *RIM* (admeses en el *FEW* XVI, 716ss!) i que ja no he cregut necessari refutar en aquest article (perquè ni el mateix Wartburg no hi deu creure, quan no ha gosat introduir-ho en el nou Bloch i ha fet firmar el pangermanista article per dos dels seus deixebles), hom pretén desconèixer que en terminologia i tècnica lírica els occitans foren els mestres de tot Europa, basant-se en tal o tal dada filològica escadussera i en alguna grossera aproximació fonètica; tot menyspreant la força dels fets literaris, en aqueixos casos aclaparadora: de *serventesc* en el sentit més abstracte de 'utilitat, servitud' dóna cita del S. XV el *DAG* —² No solament mostra *AlcM* (sempre inclinat a la tendència a encendre un ciri a --- la unitat nacional, i un altre als seus detractors) tolerància excessiva i parcial a *servici*, sinó que és falsejar els fets donar *sərbis* junt amb *sərbéj* com a forma normal en cat or. (i fins en l'occid., si n'exceptuem alguna zona extrem-occidental): és unànime modernament en el Princ. (i en altres llocs també) el sentiment que *servici* és una forma acastellanada, o un castellanisme (exclusa amb raó en el *DOrt.*, el *DFa*. etc.) S'usava parlant del servei militar, amb consciència de calcar el castellà; i en alguna altra acc. avui antiquada ('orinal'...). Que històricament havia estat forma concurrent, i més o menys estesa, és una altra qüestió, que un diccionari modern hauria de saber distingir, i advertir-ho. —³ Sembla que tots dos pertanyen a l'element indoeuropeu del llatí i que més aviat es nega ara la procedència etrusca (Ernout-Meillet, Tovar) De ve-